

"תורתך שעשועי"

יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - גני הדר פתח תקוה

ראש הכולל - הרב זכריה אינגבר. עורך הגיליון - הרב שמואל אינגבר.

"ותן חלקנו בתורתך"

(כל אדם צריך להשתדל להשיג את החלק המיוחד שיש לו בתורה)

לכל יהודי - חלק מיוחד בתורה - 'הרב אביגדור נבנצל' (בשיחתו לפרשת במדבר תשס"ג) כותב, שלכל אחד יש חלק מיוחד בתורה. את חידושי הרמב"ן לא יכול היה הרשב"א לכתוב, ואת חידושי הרשב"א לא היה יכול הריטב"א לכתוב, וכן הלאה, כי לכל אחד יש חלק מיוחד בתורה. וכן מובא בסידור 'תפלה למשה' (בעריכת ר' צבי יברוב) ביאורו של ר' חיים קניבסקי' לבקשה - 'ותן חלקנו בתורתך': "לכל אחד יש חלק בתורה, עיין 'קידושי' (ל"ב, ב') תורה דיליה דכתיב ובתורתו יהגה יומם ולילה, ומבקשים שזכה לקבל חלקנו".

חכמים מאוחרים יכולים לומר חידושים טובים יותר מקודמיהם

המשנה במס' 'חגיגה' (י' ע"א) אומרת שהיתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו. כלומר, שלאפשרות של חכמים להתיר לאדם את הנדר, אין לה מקור ברור בתורה שניתן לסמוך עליו, אלא שכך מסור לחכמים בתורה שבעל פה. ובגמרא מובאת ברייתא ובא מספר תנאים שטוענים שיש פסוקים שניתן לסמוך וללמוד מהם שיש אפשרות להתיר את הנדר, וביניהם: רבי אליעזר, רבי יהושע, רבי יצחק וחנניה בן אחי רבי יהושע. ולבסוף מובאת מימרא של שמואל שאמר שיש לו פסוק שממנו ניתן ללמוד על היתר נדרים והלימוד שלו עדיף על הלימוד של התנאים הקודמים. ולבסוף מובאים דברי רבא שאומר, שלכל הדעות יש פירכא, חוץ מהדעה של שמואל. ומכאן ניתן ללמוד יסוד, שחכם מאוחר יכול לומר חידושים טובים יותר מקודמיו. הגמ' במס' 'שבת' (ק"ד ע"א) מגדילה את האפשרות הזו ואומרת שנערים אמרו דברים שאפילו בימי יהושע בן נון לא אמרו כמותם: "אמרי ליה רבנן לרבי יהושע בן לוי אתו דרדקי האינדא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותיהו", ודרשו רעיונות לגבי צורת האותיות ומשמעותן.

בדברי אגדה - יכול אדם לפרש את התורה גם בדרך שונה מפירושי חז"ל

'אור החיים' הקדוש בהקדמתו לפירושו לתורה כותב: "ולפעמים אמשוך בקסת הסופר בפשטי הכתובים בדרך משונה מדרשת חז"ל. וכבר גליתי דעתי שאין אני חולק ח"ו על הראשונים אפילו כמלא נימא אלא שהרשות נתונה לדורשי תורה לעובדה ולזרעה אור זרוע לצדיק וארץ החיים מעלת פירות לכל זרע זרוע אשר יזרע בה בעלה בן תורה. רק לדבר הלכה אל אשר יהיה שמה הרוח אשר תכנו ראשונים אחריהם לא ישנו. גם לא לבדות מדעת אנוש דברים חדשים אשר לא שערם נוחלי תורה מפה אל פה אלא ע"פ הקדמותיהם אשר קבלו דלי מדלי אשר דלה לנו איש האלהים מהם יקחו הקדמותיהם בני תורה לעמול לעשות מסילת הכתובים ואורח דרך ושביל ונתיב להכנס בכתובים דברים שנאמרו בעל פה.

לכל חידוש בתורה יש את הזמן שבו הוא אמור לרדת לעולם - ה'חיד"א' בספרו 'דבש לפי' מסביר, כיצד יתכן שאחרונים יגידו חידושים שלא אמרו הראשונים: "האחרונים יכולים לחדש מה שלא יכלו לחדש הראשונים, כי עדיין לא הגיע זמן החידוש ההוא".

אדם צריך להגיע גם להשגות עצמיות ולא להסתפק בהשגות אבותיו - בספר 'בעל שם טוב' לפרשת 'ויצא' מביא על הפסוק: "אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק" (בראשית כ"ח, י"ג), שאנו אומרים בתפילת שמוני"ע בצורה נפרדת: "אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב", ולא אומרים: "אלהי אברהם יצחק ויעקב" להורות, שאל יסמוך האדם על חקירת ועבודת אביו, וכן יצחק ויעקב לא סמכו עצמם על חקירת ועבודת אברהם אבינו, רק חקרו בעצמם אחדות הבורא ועבודתו, לכן אנו אומרים 'אלהי' בכל אחד ואחד. וכמו שידוע שאברהם עבד את ה' במידת החסד, יצחק במידת הגבורה ויעקב במידת התפארת.

התורה שאדם לומד מבקשת מה' למסור לו טעמי תורה - במס' 'סנהדרין' (צ"ט ע"ב) מובא: "אמר רב יצחק בר אבודימי מאי קרא, שנאמר 'נפש עמל עמלה לו כי אכף אליו פיהו' (משלי ט"ו, כ"ו) - הוא עמל במקום זה, ותורתו עומלת לו במקום אחר". ומפרש 'רש"י': "תורה עומלת לו. שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדריה. וכל כך למה מפני שאכף כפף פיהו על דברי תורה".

וכן מובא במשנה מס' 'אבות' (פ"ו מ"א): "רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה... ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק". ונראה לומר, שרזי תורה הם חידושי תורה שעדיין לא נאמרו, כי אם כבר נאמרו הרי שהם כבר לא בגדר של רזי תורה. ועוד נראה לפרש, שהוא נעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, כלומר, שהוא זוכה כל הזמן לחדש חידושים חדשים בתורה, כמו המעין והנהר שמוציאים כל הזמן מים חדשים, ואין מים אלא תורה.

התורה עצמה מגלה לו רזי תורה - בספר 'דגל מחנה אפרים' (פרשת יתרו ד"ה וישמע יתרו) מבאר, שהתורה עצמה מגלה לו רזי תורה כמו אשה שמגלה סודות לבעלה: "וענין מגלין לו רזי תורה נזכר גם כן בזוהר הקדוש (פרשת משפטים צ"ט). עיין שם, על דרך - אין אשה מגלה מסתורי לבה אלא לבעלה, כי מי שלומד תורה לשמה נעשה התורה לו לבחינת אשה, והוא נעשה לה לבעל, על דרך (במדבר ז', א') ויהי ביום כלות משה, ומפרש 'רש"י' - 'כלת' כתיב (ככלה הנכנסת לחופה)".

כמה פירושים יש לתורה - מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא - לחזק את הידיעה שכל אחד יכול לחדש חידושי תורה שהם החלק שלו בתורה, יש לדון בשאלה - כמה פירושים יש לתורה. במס' 'סופרים' (ט"ו, ו-ז) מובא: "א"ר ינאי תורה שנתן הקב"ה למשה נתנה לו בארבעים ותשע פנים טמא ומ"ט פנים טהור שנאמר (שם) ודגליו בגימטריא מ"ט הוא. ר' אבהו בשם ר' יוחנן - תלמיד וותיק היה לו לר"ע והיה יודע לדרוש את התורה במ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור שלא מאותו הטעם, שאם כן רבו המטמאין טמא רבו המטהרין טהור. כל אלו מנין אלא שהיה חכם במקרא ובקי במשנה וותיק בתלמוד וסבר בהגדה". משמע, שזה היה רצון ה' מלכתחילה שיוכלו לפרש בצורות שונות את ההלכה. ועוד, שזה הדגל שלו, וכך הוא אוהב שיפרשו ישראל את התורה.

שבעים פנים לתורה - ידועה האימרה - 'שבעים פנים לתורה'. אימרה זו לא מופיעה במשנה ובתלמודים, ומופיעה ב'מדרש רבה' (במדבר י"ג, ט"ו): "מזרק אחד כסף, כנגד התורה המשולה בין שני' (משלי ט) ושתו בין מסכתי. ולפי שדרך היין לשתות במזרק כמה דתימא (עמוס ו) השותים במזרקי יין, לכך הביא מזרק שבעים שקל בשקל הקדש. למה, כשם שיין חשבונו שבעים כך יש שבעים פנים בתורה". וכן מופיע רעיון זה ב'זוהר הקדוש' במספר מקומות וביניהם בחלק א', מ"ז ע"ב: "רבי שמעון אמר, עובדא ואומנותא דאורייתא שבכתב, ועובדא ואומנותא דתורה שבעל פה וכל צבאם, אלין פרטי דאורייתא, אפין דאורייתא, שבעים פנים לתורה", ובראשונים כבר נמצא את האימרה הזאת הרבה פעמים.

מ"ט פנים או שבעים פנים

להבדל בין שני מספרים אלו מתייחס בספר **'בניהו בן יהוידע'** (שבת ל"א ע"א) ומשלב ביניהם: "או נראה לי בס"ד דאמרו רבותינו ז"ל **שבעים פנים לתורה**, ומקשים ממ"ש רבותינו ז"ל על פסוק [שיר השירים ב' ד'] הבאתי אל בית היין ודגלו עלי אהבה, **יש מ"ט טעמים כמנין ודגליו ואיך אמרו שבעים**, ומתראים - זה מספר המ"ט הוא רק טעמים, אבל מספר השבעים הוא על אופנים, שהפסוק נדרש בשבעים אופן, שכל אופן הוא ענין חדש בפני עצמו, נמצא שני מספרים אלו של שבעים ושל מ"ט ישנם בעולם".

ונראה להעיר, שקביעה זו לכאורה נוגדת את האפשרות שלכל אחד יהיה את החלק שלו בתורה, כי יש רק שבעים אפשרויות לפרש את התורה. ועוד, שיש בקביעה זו ח"ו לצמצם את כוחו של הקב"ה, אם מגבילים אותו רק לשבעים פירושים. לכן, נראה לומר, שישנם שבעים פנים לתורה, שהם כשבעים ענפים, אך כל אחד מהם מתחלק להרבה ענפי משנה.

ששים ריבוא פירושים לתורה - ב'שער הגלגולים' לאריז"ל (הקדמה י"ז) מובא שישנם ארבע דרכים לפרש כל דבר בתורה וסימנם - 'פרד"ס': פשט, רמז, דרש, סוד, ולכל אחד מהם ששים ריבוא פירושים: "שהאדם מחוייב לעסוק בתורה בארבעה מדרגות שבה. דע, כי **כללות כל הנשמות הם ס' רבוא ולא יותר**. והנה התורה היא שרש נשמות ישראל, כי ממנה חוצבו, ובה נשרשו. ולכן **יש בתורה ס' רבוא פירושים**, וכלם כפי הפשט. וס' רבוא ברמז. וס' רבוא בדרש. וס' רבוא בסוד. ונמצא, כי מכל פי' מן הסי' רבוא פרושים, ממנו נתהווה נשמה אחת של ישראל, ולעתיד לבא כל אחד ואחד מישראל, ישיג לדעת כל התורה כפי אותו הפירוש המכוון עם שרש נשמתו, **אשר ע"י הפרוש ההוא נברא ונתהווה כנוצר**. וכן בג"ע אחר פטירת האדם, ישיג כל זה. וכן בכל לילה כאשר האדם ישן, ומפקיד נשמתו ויוצאה ועולה למעלה, הנה מי שזוכה לעלות למעלה, מלמדים לו שם אותו הפירוש, שבו תלוי שרש נשמתו. ואמנם הכל כפי מעשיו ביום ההוא, כך באותה הלילה ילמדוהו, פסוק אחד, או פרשה פלונית, כי אז מאיר בו יותר פסוק ההוא משאר הימים. ובלילה האחרת יאיר בנשמתו פסוק אחר, כפי מעשיו של אותו היום, וכלם ע"י הפי' ההוא אשר תלויה בו שרש נשמתו כנוצר... והנה נשמתו של מרע"ה היתה משגת כל ס' רבוא פירושים שבתורה, וכמ"ש רז"ל שידע אפילו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, וטעם הדבר הוא, לפי שנשמתו היתה כוללת כל ס' רבוא נשמות ישראל, ולכן גם שאר חכמי ישראל ישיגו כ"כ פירושים לתורה, כפי בחי' הנשמות הנכללות בו".

שבעים פנים לתורה ובכל אחד ששים ריבוא פנים

'הגאון מוילנא' בפירושו על הפסוק **'שיר השירים'**: "דודי צח ואדום דגול מרבבה" (ה', י) נראה שמשלב בין שני הרעיונות דלעיל ואומר: "דגול מרבבה. פי' שהוא ניכר מרבבה שלו, והיינו שבתורה יש ע' פנים לתורה, ובכל אחד ואחד יש ששים ריבוא פנים, ואותו הפנים שלמד הקב"ה עם משה רבינו ע"ה הוא על כולם, וניכר מכל המרכבה שלו".

מצוות פרו ורבו בלידת חידושי תורה

'הרב פנחס פרידמאן' משלב מביא את הרעיון הנשגב של בעל **'דגל מחנה אפרים'**, שהתורה היא כמו אשה ללומד התורה, עם דברי **'ר' צבי אלימלך שפירא מדינוב'** בספר **'דרך פיקודיך'** שייכול לקיים כל הזמן מצוות **'פרו ורבו'** ע"י לידת חידושי תורה חדשים: "והנה בזאת המצוה אפשר לקיים בכל עת ובכל זמן מצות פריה ורביה בתורה, להוליד כל פעם שְׁכָל חדש בתורה כמו שכתבו במקובלים". ומסכם, במתן תורה נעשית התורה ארוסה לישראל, וע"י שהאדם מתייגע בתורה הרי היא נעשית נשואה אליו כאשר לבעלה לגלות לו מסתורי ליבה, ובכוח זה הוא זוכה לקיים מצוות פרו ורבו בדרך רוחנית, ע"י חידושי תורה שנוגדו להם בדרך רוחנית.

להגדיל תורה ולהאדירה

ה'ח"ס סופר' מסביר כיצד אדם יכול להגדיל את התורה: "הלומד התורה וההלכות כמו שניתנו מאת ה' מן השמים, ואינו רואה לחדש בה דבר, וזה אינו נכון כי ה' חפץ להגדיל תורה ולהאדירה, כי מלבד התורה שניתנה לנו עוד (משלי ב', ז) צפון לישירים תושיה, מה שתלמיד ותיק מחדש בכל יום תמיד, הוא עוֹדוֹנו גֵּוֹז אצל נותן התורה יתברך שמו. וזהו (שם ד, ב') 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתִי אל תעזבו', 'אע"פ שלקחי טוב אשר נתתי לכם ממש, והיא עתה תורתכם, כי לא בשמים היא, מכל מקום 'תורתִי' מה שנשתייר עדיין אצלי, חלק כל תלמיד חכם ותלמיד חכם, אותו אל תעזבו גם כן, הזהיר פה מלעסוק רק בחלק הנקרא לקח, רק גם להיות מחדש חידושים טובים".

"השוכח דבר אחד ממשנתו... כאילו מתחייב בנפשו" (אבות פ"ג מ"ח)

ונשאל השאלה, מדוע יש בזה חומרה כל כך גדולה. ומסביר **'החיד"א'** בספר **'חסדי אבות'**: "אפשר לומר במה שידוע, כי כל אחד קיבל חלקו בתורה בסיני... והחידוש הוא אין אחר יכול לחדשו, כי הוא חלקו, ואם זכה וחדש החידוש הוא אשר קיבלה נשמתו, ואחר כך שכוח מעיקרא, זו רעה חולה, שהחידוש הוא אין חכם אחר יכול חדש, וזהו שאמר כל השוכח דבר 'ממשנתו' דייקא, מהשייך לשרש נשמתו ושכחו, מתחייב בנפשו".

וכן מובא בדברי זקנו המקובל האלוני **'רבי אברהם אזולאי'** בספר **'חסד לאברהם'** (מעין ב' נהר כ"א): "ובכל נשמה ונשמה יש לה בחינה ידוע בתורה שאי אפשר שתתגלה על ידי זולתו, אלא אותה הנשמה תגלה אותם הסודות, ובעוד שאותה הנשמה לא גילה אותם הסודות, אין הקב"ה מגלה אותם לצדיקים זולתי למשה רבינו ע"ה, שאפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בתורה נאמר למשה, אלא שלא ניתן לו רשות לגלותו כלל".

בחג השבועות כל אדם מקבל את חלקו בתורה לכל השנה

בספר **'שפת אמת' לאדמו"ר ר' יהודה לייב' מגור** (שבועות שנת תרס"א) מובא, שבחג השבועות מקבל כל אחד ואחד את חלקו בתורה לשנה הבאה, וכמה שמכין עצמו יותר, יקבל יותר. והתורה נקראת 'עץ חיים', וכמו שאילן מוציא פירות בכל שנה ושנה, כמו כן התורה מחדשת פירותיה בכל שנה ושנה, ובעצרת נידונין על פירות האילן, ולכן גם נידונים על חידושי התורה, ומקבלים בכוח את חידושי התורה, ובמשך השנה הם צריכים להוציא מהכוח אל הפועל את חידושי התורה הללו.⁷

לעילוי נשמות - הגיליונות של כל השנה כולה וכן הלימוד של כל השנה כולה מוקדשים לע"נ אחד מחשובי לומדי הכולל 'תורתך שעשועי' - ר' משה חיים בן שרגא פיבל הלוי שוורץ ז"ל שנלב"ע.

לע"נ ר' אברהם הכהן בן חנום ז"ל מלומדי הכולל 'תורתך שעשועי' שנלב"ע. ולע"נ ר' אדמונד רפאל בן ז'היה.

הסיעורים מתקיימים בצ"ח הכנסת הניכר היציבות - רח' מנחת שלמה 3 גני הד"ר פתח תקוה

שעה 11.15 - שיעור בגמרא מסכת עירובין. שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש.

ביום ה' שיעור בפרשת השבוע (שיעור זה מתפרסם בסוף השבוע בבתי הכנסת בעלון של בית המדרש)

לפרטים נא לפנות בטלפון - 0548448692. לתגובות הערות והארות ולקבלת הגיליון צמייל, גם במהדורה מורחבת,

נא לפנות לכתובת - Ingber@bezeqint.net